

4. Светлічний І. В., Бурчак Л. І. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ, РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЗДАТНОСТІ ПРОТИДІЇ ВОРОЖИМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ ОПЕРАЦІЯМ. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі*. Хмельницький, 2024. С. 55–59.

5. Светлічний І. В., Зейкан Я. П. Практика проваджень в антикорупційних справах. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 452 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ У СФЕРІ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Свінцицький Андрій,

*кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
в.о. директора Науково-дослідного центру незалежних
судових експертиз Міністерства юстиції України*

В умовах активізації євроінтеграційних процесів, актуалізується питання щодо вироблення нових наукових пропозицій для пошуку ефективних шляхів інтеграції до Європейського судово-експертного простору. В межах наукового дослідження пропонуємо сфокусувати увагу на поточному стані нормативно-правового забезпечення реалізації реформи у сфері експертного забезпечення правосуддя та сформулювати авторський погляд щодо реалізації таких процесів.

Варто зазначити, що процес реалізації реформи у сфері експертного забезпечення правосуддя України синхронізується із входженням українських держаних спеціалізованих установ до Європейського судово-експертного простору. Отже, пропонуємо розпочати з аналізу нормативно-правових засад щодо реалізації реформи у сфері експертного забезпечення правосуддя України.

Для ефективного процесу консолідації із Європейським судово-експертним простором варто забезпечити впровадження та додержання документів, які регламентують розвиток судово-експертної діяльності у країнах Європейського Союзу. Вважаємо, що у найближчому майбутньому у сфері експертного забезпечення правосуддя доцільно впровадити низку документів. Важливим, з точки зору розвитку судової експертизи є Висновки Ради щодо Плану дій для Європейського судово-експертного простору 2.0 (Council Conclusions on the Action Plan for the European Forensic Science Area 2.0, approved by the Council (Justice and Home Affairs) at its 3936th meeting held on

9 March 2023 № 7152/23) [1]. Цей документ спрямований на формування майбутньої судової експертизи у Європі до 2030 року і спрямований на удосконалення експертного забезпечення з урахуванням новітніх досягнень, необхідністю посилити взаємодію між експертними установами країн-ЄС щодо обміну даними та ін. Наступним документом, що варто враховувати під час експертного провадження є Основоволожні принципи щодо ролі призначених судом експертів у судових процесах держав-членів Ради Європи (Guidelines on the role of court-appointed experts in judicial proceedings of Council of Europe's Member States) [2].

Стратегічний документ, що започаткував функціонування Європейського судово-експертного простору є Висновки Ради Європи про Візію Європейської судової експертизи до 2020, у якому акцентовано на розвитку інфраструктури судової експертизи в Європі (Council conclusions on the vision for European Forensic Science 2020 including the creation of a European Forensic Science Area and the development of forensic science infrastructure in Europe) [3].

Грунтуючись на загальноновизнаній європейській експертній практиці та положень перелічених нормативно-правових актів, зазначимо, що для входження до Європейського судово-експертного простору, українські експертні установи повинні послідовно виконати кроки визначені державами-членами Європейського Союзу, для досягнення загальноєвропейської мети, зокрема: 1) пройти акредитацію судово-експертних лабораторій; 2) створити єдині Посібники з передової практики для їх застосування у щоденній роботі судово-експертних лабораторій та інститутів; 3) підвищувати кваліфікації, проводити спільні навчання у судово-експертній діяльності на міжнародному рівні; 4) визначити оптимальні та спільні способи створення, оновлення та використання криміналістичних баз даних тощо.

Відповідно до ст. 24 Закону України «Про судову експертизу» «...державні спеціалізовані установи, що виконують судові експертизи, користуються правом встановлювати міжнародні наукові зв'язки з установами судових експертиз, криміналістики тощо інших держав, проводити спільні наукові конференції, симпозиуми, семінари, обмінюватися стажистами, науковою інформацією й друкованими виданнями та здійснювати спільні видання в галузі судової експертизи та криміналістики». У ст. 23 регламентовано також залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз, що також позитивно впливає на розбудову взаємовідносин з експертною спільнотою ЄС [4].

Відзначимо, що суб'єкти судово-експертної діяльності України активно налагоджують співробітництво з експертною спільнотою

країн-ЄС про що свідчить активна діяльність національних суб'єктів судово-експертної діяльності у роботі Європейської мережі судово-експертних установ (European Network of Forensic Science Institutes; далі – ENFSI) та взаємодія з іншими суб'єктами, що безумовно сприяє входженню до Європейського судово-експертного простору.

Повністю підтримуємо точку зору О. Лінника та Л. Омельчук, що «...інтеграційні процеси в судово-експертній діяльності сприяють гармонізації та вдосконаленню експертного національного законодавства, розвитку теоретичних основ експертних досліджень, виробленню єдиних методичних рекомендацій з їхнього проведення, вдосконаленню експертної діяльності, підвищенню професійної майстерності працівників судово-експертних установ, міжнародному визнанню національних експертних висновків» [5, с. 240]. Має рацію О. Агапова, яка досліджувала питання розвитку Європейського судово-експертного простору та правові засади розвитку судово-експертної діяльності у країнах Європейського Союзу. Так, вчена акцентувала увагу на важливості розроблення керівного документу державної політики, як то «...концепції розвитку сфери експертного забезпечення правосуддя в Україні» [6, с. 62].

У контексті реформування сфери експертного забезпечення правосуддя на додаткову увагу заслуговує Лист про наміри до Міжнародного валютного фонду від 19 червня 2023 року та Меморандуму про економічну та фінансову політику. Відповідно до положень зазначених документів, Україна взяла на себе певні зобов'язання, у тому числі, і у сфері реформування судової експертизи. У пункті 61 визначено, що посилення верховенства права, боротьба з корупцією та боротьба з відмиванням грошей є важливими елементами на шляху України до членства в ЄС та визначено, що з метою підвищення ефективності антикорупційних інститутів у рамках ширшої реформи судово-експертної системи, заплановано забезпечити НАБУ можливість доступу до компетентних, незалежних та швидких судових експертиз відповідними експертами для ефективного виконання свого слідчого мандату [7].

Підкреслимо, що в межах реформи сфери експертного забезпечення правосуддя та активізації процесів входження до Європейського простору судово-експертної діяльності, у системі науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України у 2024 році утворено Науково-дослідний центр незалежних судових експертиз, що за характером завдань та делегованих повноважень забезпечуватиме проведення судових експертиз у резонансних кримінальних провадженнях щодо заподіяння тяжких наслідків державним та суспільним інтересам у сфері економіки, фінансування тероризму,

корупційних злочинів високопосадовців та злочинів з використанням кіберпростору тощо.

Підводячи підсумки, зазначимо, що нормативно-правове забезпечення реформи у сфері експертного забезпечення правосуддя знаходиться в активному стані реалізації і потребує від суб'єктів судово-експертної діяльності спільного плану дій для ефективного входження до Європейського судово-експертного простору.

У напряму стратегічного реформування сфери експертного забезпечення правосуддя України необхідно врахувати такі важливі чинники як: 1) консолідація експертної спільноти України; 3) державна підтримка; 4) діджиталізація державних спеціалізованих установ України; 5) акредитація; 6) посилення міжнародної взаємодії та ін.

Література:

1. Council Conclusions on the Action Plan for the European Forensic Science Area 2.0 : approved by the Council (Justice and Home Affairs) at its 3936th meeting held on 9 March 2023 № 7152/23 // Council of the European Union. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7152-2023-INIT/en/pdf>

2. Guidelines on the role of court-appointed experts in judicial proceedings of Council of Europe's Member States : adopted by CEPEJ at its 24th Plenary meeting (Strasbourg, 11–12 December 2014) // Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/168074827a>

3. Council conclusions on the vision for European Forensic Science 2020 including the creation of a European Forensic Science Area and the development of forensic science infrastructure in Europe [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/126875.pdf

4. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.

5. Линник О.В., Омельчук Л.В. Актуальність вступу України до Міжнародних судово-експертних мереж. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Вип. 2–3 (6–7). 2017. С. 236–241.

6. Агапова, О. В. (2020). Щодо необхідності розробки концепції розвитку сфери експертного забезпечення правосуддя в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*, (29), 162–168. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-21>

7. Лист про наміри до Міжнародного валютного фонду від 19 червня 2023 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Lol_MEFP_Ukraine_2023-06-19_.pdf